

Załącznik nr 4 do regulaminu konkursu

Trzy foldery: „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a działania edukacyjne”, „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona ptaków”, „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona płazów i gadów”

Foldery „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a działania edukacyjne”, „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona ptaków”, „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona płazów i gadów”, ze względu na przystępnie podane informacje, kierowane są do szerokiego grona odbiorców:

- dzieci i młodzieży szkolnej;
- nauczycieli;
- przewodników turystycznych;
- osób dorosłych zawodowo zajmujących się edukacją ekologiczną i ochroną przyrody;
- rolników oraz innych osób dorosłych.

Zestaw składa się z trzech, 6-stronicowych folderów zawierających przystępnie podane informacje poświęcone:

- edukacji w PPN, folder pt.: „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a działania edukacyjne”. Jest to folder zachęcający do zajęć dydaktycznych na ścieżkach przyrodniczych PPN a szczególnie na nowo powstałej ścieżce przyrodniczo-historycznej „Obóz Powstańczy”;
- ochronie ptaków w PPN, folder pt.: „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona ptaków”. Jest to folder przedstawiający podział ptaków ze względu na grupy ekologiczne oraz działania parku zmierzające do ich ochrony;
- ochronie płazów i gadów PPN, folder pt.: „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona płazów i gadów”. Jest to folder zawierający najważniejsze informacje dotyczące działań podejmowanych przez Park w zakresie ochrony płazów i gadów.

Foldery ilustrowane zdjęciami z opisywanych zajęć edukacyjnych, krajobrazów, gatunków chronionych oraz programów ochrony czynnej realizowanych na terenie Parku.

Parametry techniczne oraz założenia graficzne wydawnictw:

Parametry techniczne wydawnictw:

Nakład **550 egzemplarzy**.
komplet składający się z 3 folderów,
format jednego folderu około 10x21cm,
jednokartkowy,
6-stronicowy składany do środka,
papier kreda około 200g,
pełny kolor 4+4

Założenia graficzne wydawnictwa:

Foldery ilustrowane zdjęciami z opisywanych zajęć edukacyjnych, krajobrazów, gatunków chronionych oraz programów ochrony czynnej realizowanych na terenie Parku.

Tekst – 0,5 arkusza tekstu autorskiego

Zdjęcia, mapy, rysunki lub grafiki – ilość sztuk około 15

Zawartość merytoryczna wydawnictwa:

Opracowanie tekstu:

Agnieszka Chudaś

Elżbieta Kowalik

20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a działania edukacyjne

Poleski Park Narodowy został utworzony 1 maja 1990 roku w celu ochrony ekosystemów wodno - torfowiskowych. Jest on jednym z trzech Parków o takim charakterze w Polsce. W herbie Parku znajduje się żuraw. Powierzchnia PPN wynosi 9764,31 ha, jego otulina natomiast 14 041,96 ha. W roku 2002 roku Poleski Park Narodowy oraz Sobiborski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie, Lasy Parczewskie i Włodawskie uzyskały status Światowego Rezerwatu Biosfery o nazwie „Polesie Zachodnie”.

Poleski Park Narodowy jest nie tylko obszarem ochrony czynnej i obiektem badań naukowych, ale też instytucją służącą udostępnianiu i propagowaniu treści związanych z ideą ochrony walorów kulturowych i przyrodniczych regionu.

Jednym ze statutowych celów parku jest prowadzenie edukacji ekologicznej, która ma formować wiedzę o środowisku przyrodniczym, kształtować pozytywne nawyki i postawy sprzyjające ochronie środowiska, wzbudzać chęci działania na rzecz zachowania walorów środowiska naturalnego, uświadamiać społeczeństwu istniejącą współzależność między ludźmi a przyrodą oraz – być może przede wszystkim - zyskiwać akceptację i zrozumienie społeczności lokalnej dla działań ochronnych podejmowanych przez park narodowy.

Poleski Park Narodowy prowadzi działalność edukacyjną od początku swojego istnienia. Edukacja ekologiczna skierowana jest do trzech grup odbiorców: społeczności zamieszkującej okolice Parku, turystów indywidualnych i grup zorganizowanych. Wydaje się oczywiste, że spośród wszystkich osób, do których adresowane są programy edukacyjne, najbardziej podatne na przyswajanie nowych informacji i kształtowanie życiowych postaw są dzieci, stąd też Poleski Park Narodowy większość swoich działań edukacyjnych kieruje do najmłodszych.

Realizowane zadania mają nie tylko wzbudzić w dzieciach i młodzieży potrzebę kontaktu z naturą i aktywnego spędzania czasu w jej otoczeniu, ale także wyrobić w nich szacunek dla otaczającej przyrody. Pracownicy Parku starają się osiągnąć to za pomocą różnych form edukacji czynnej i biernej, począwszy od edukacji na ścieżkach przyrodniczych, przez wydawnictwa, które stanowią uzupełnienie wiedzy szkolnej, aż po najbardziej barwne i widowiskowe formy edukacji jakimi są: rajdy zadaniowe i konkursy.

Pomocne w działaniach pedagogicznych są niewątpliwie dwa ośrodki edukacyjne: Ośrodek Dydaktyczno – Administracyjny PPN w Urszulinie oraz Ośrodek Dydaktyczno – Muzealny PPN w Załuczu Starym.

W ODA znajdują się dwie salki edukacyjne, sala projekcyjna, biblioteka z czytelnią oraz działający od 2002 roku Ośrodek Ochrony Żółwia Błotnego. Budynek otoczony jest ogrodem dydaktycznym, który stanowi namiastkę niektórych siedlisk charakterystycznych dla Parku.

W skład Ośrodka Dydaktyczno – Muzealnego PPN w Załuczu Starym wchodzi: budynek główny, wiata wystawiennicza, ośrodek rehabilitacji dzikich zwierząt, zadaszenie z miejscem na ognisko oraz ścieżka „Żółwik”. Muzeum to pięć działów tematycznych, które w gruntowny sposób prezentują zagadnienia związane z walorami geograficznymi, przyrodniczymi, historycznymi i etnograficznymi terenu parku i jego okolic.

Prowadzenie zajęć edukacyjnych w terenie jest możliwe dzięki specjalnie przygotowanej infrastrukturze turystycznej: kładkom, wieżom widokowym, zadaszeniom oraz

tablicom i mapom poglądowym. To właśnie dzięki nim możliwe jest prowadzenie zajęć na sześciu ścieżkach przyrodniczych: „Dąb Dominik”, „Splawy”, „Perehod”, „Obóz Powstańczy”, „Żółwik” oraz „Mietiułka”.

Ścieżka przyrodnicza „Dąb Dominik” jest najstarszym tego typu obiektem w parku. Ze względu na różnorodność terenu oraz bogactwo fauny i flory, cieszy się ona największym zainteresowaniem wśród turystów.

Kolejna ze ścieżek - „Splawy” (3,5 km), która prowadzi do największego jeziora parku – jeziora Łukie, zachwyca swoją różnorodnością i niedostępnością terenu.

Ścieżka stworzona z myślą o miłośnikach awifauny to „Perehod”. Jest ona szczególnie ciekawa wiosną i jesienią kiedy to z dwóch wież widokowych i schronu obserwacyjnego można obserwować ptaki podczas przelotów.

Ścieżka „Żółwik” stworzona specjalnie dla najmłodszych turystów odwiedzających park przybliża im wiadomości dotyczące życia żółwia błotnego oraz struktury lasu i jego mieszkańców.

Jesienią 2009 roku oddano do użytku ścieżkę przyrodniczo – historyczną „Obóz Powstańczy”. Ścieżka ma 4 km długości i rozpoczyna się w miejscowości Lipniak. Prezentuje różne zbiorowiska leśne, bagienne i łąkowe. Poprowadzona została groblą wzdłuż kompleksu łąk zienkowskich do okazałego żeremia bobrowego. Elementy historyczne ścieżki dają turystom pełniejsze wyobrażenie o przebiegu Powstania Styczniowego na terenie Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego.

Ostatnia ze ścieżek - „Mietiułka” to 21 kilometrowy szlak rowerowy, który pozwala poznawać uroki Parku miłośnikom rowerów.

Tradycją działań edukacyjnych skierowanych do młodzieży szkolnej stały się rajdy zadaniowe: odbywający się wiosną Rajd Pieszy „Szlakami żółwia” oraz Jesienny Rajd Rowerowy „Nałęcz”. Celem rajdów jest zachęcenie dzieci i młodzieży do aktywnego spędzania czasu pośród poleskich mokradeł. Trasy rajdów prowadzą przez szlaki turystyczne wyznaczone w najciekawszych fragmentach Parku.

Nieco inny charakter mają organizowane przez Park konkursy. Najbardziej prestiżowym z nich jest kilkuetapowy, organizowany od ośmiu lat „Konkurs wiedzy o PPN”. Biorą w nim udział uczniowie z całego województwa, którzy muszą wykazać się nie tylko dużą znajomością Parku i jego przyrody, ale też zagadnień z dziedziny ekologii. Od 2007 roku organizowany jest dodatkowo otwarty konkursy fotograficzny „Klik-klak – z aparatem przez Park”. Urozmaiceniem oferty były też konkursy: na wiersz lub piosenkę „Poleskie rymowanki”, plastyczno - literacki na komiks lub opowiadanie o PPN oraz plastyczny na rysunek o Parku.

Prawdopodobnie największym wyzwaniem dla pracowników Parku jest coroczna organizacja zajęć edukacyjnych odbywających się podczas ferii zimowych, o nazwie „Zima w Parku”. W okresie dwóch tygodni trwania ferii starają się oni przez gry i zabawy edukacyjne wypełnić czas młodych mieszkańców najbliższych okolic PPN.

Zorganizowanie edukacji ekologicznej w Parku wymaga znacznych nakładów sił i środków. W ciągu kilkunastu lat w działalność edukacyjną Poleskiego Parku Narodowego było zaangażowanych wiele osób - dzięki nim udało się stworzyć solidne podstawy, na których opierają się obecne działania.

Opracowanie tekstu:
Agnieszka Chudaś
Konsultacje:
Andrzej Różycki

20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona ptaków

Licznie zachodzące zmiany gospodarcze, rozwój techniki, budowa dróg i miast, wycinanie lasów, osuszanie bagien, rozpylanie środków chemicznych na polach i łąkach mają wpływ na przeobrażenie krajobrazu, a tym samym na środowisko życia wielu gatunków ptaków. Niektóre z nich znalazły się na czerwonych listach zwierząt ginących i zagrożonych lub w czerwonych księgach zwierząt. W celu monitorowania zachodzących zmian i ratowania ptaków na obszarach chronionych prowadzi się szereg działań ochronnych, mających na celu poprawę warunków życia ptaków. Wiele z podejmowanych działań ma swoje podstawy w Ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku oraz w Dyrektywie o ochronie dziko żyjących ptaków 79/409/EWG podpisanej 2 kwietnia 1979 roku, zwanej Dyrektywą Ptasią.

Najważniejszą funkcją ptaków w środowisku przyrodniczym jest utrzymywanie równowagi biologicznej. Niektóre gatunki zjadają owady i ich gąsienice, chroniąc tym samym rośliny przed zniszczeniem. Są też takie, które polują na gryzonie, zapobiegając ich nadmiernemu rozprzestrzenianiu się. Jeszcze inne żywią się owocami i nasionami drzew i krzewów, nieświadomie przyczyniając się do ich przenoszenia w nowe miejsca. Ptaki same są też pokarmem dla różnego rodzaju drapieżników.

Aktywna ochrona ptaków i ich siedlisk prowadzona jest w PPN od początku jego istnienia. Jednym z ważniejszych wydarzeń był zapoczątkowany w 2001 roku program odtwarzania populacji (restytucji) cietrzewia. Program obejmował działania na dwóch płaszczyznach: prace przygotowawcze polegające na czynnej ochronie ekosystemów nieleśnych (śródleśnych łąk i torfowisk) oraz prace bezpośrednio związane z gatunkiem (odłowy cietrzewi na Polesiu białoruskim i ukraińskim, aklimatyzacja ptaków w wolierze, wypuszczanie cietrzewi i ich monitoring).

Obecnie w PPN prowadzona jest czynna ochrona: wodniczki, bociana czarnego, gągoła oraz kilku gatunków sów (puchacza, uszatki błotnej, pójdzki, puszczyka). W działaniach tych pracowników Parku wspiera Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne.

Poleski Park Narodowy bierze udział w ogólnopolskim programie ochrony wodniczki, który został zapoczątkowany w 2002 roku. Obszar Bagna Bubnów i Bagna Staw jest jedną z ogólnopolskich powierzchni monitoringowych, ponieważ istnieje tu jedno z większych skupisk wodniczki w Polsce.

Inne działania ochronne podejmowane w PPN polegają między innymi na wywieszaniu budek, koszy i platform lęgowych dla ptaków oraz na co rocznym ich czyszczeniu. Budki lęgowe wywieszane są w miejscach, gdzie brakuje naturalnych miejsc do zakładania gniazd. Mają one otwory wlotowe różnej wielkości tak, aby zamieszkiwały w nich różne gatunki ptaków. Dotychczas wykonano i zamontowano między innymi budki lęgowe drobnych dziuplaków (sikorki, szpaki, muchołówki) oraz dla gągoła i puszczyka. Planowane jest także wywieszenie kolejnych budek lęgowych, tym razem dla kraski, dudka i płomykówki.

Równie ważnym sposobem ochrony ptaków jest tworzenie stref ochronnych wokół gniazd gatunków zagrożonych wyginięciem. W bezpośrednich okolicach gniazd m.in. bielika (w odległości do 200 metrów od tych miejsc w okresie całego roku, a w okresie od 1 lutego do 31 sierpnia w odległości do 500 metrów), zabrania się wykonywania wszelkich prac, które

mogłyby mieć negatywny wpływ na ochronę miejsc rozrodu i regularnego przebywania tych ptaków.

Dla ratowania rannych, bądź osłabionych ptaków w Ośrodku Dydaktyczno - Muzealnym PPN w Załuczu Starym przygotowano wolierę, w której okresowo przetrzymywane są chore ptaki. Po udzieleniu im fachowej pomocy medycznej wypuszczane są na wolność. W sytuacjach, gdy ptaki doznają trwałego uszkodzenia i wiadomo, że nie poradzą sobie na wolności przekazywane są do ogrodów zoologicznych.

Zabiegi ochronne podejmowane przez Poleski Park Narodowy nastawione są na długotrwały i stabilny efekt. Aby uzyskać trwałą poprawę w PPN prowadzony jest szereg różnych zadań, jak chociażby odtwarzanie rozlewisk, zapobieganie sukcesji na torfowiskach, dbanie o prawidłową gospodarkę leśną (pozostawianie odpowiedniej ilości martwego drewna). Wszystkie te działania są warunkiem zachowania różnorodności gatunkowej awifauny Parku.

Opracowanie tekstu:
Agnieszka Chudaś
Andrzej Różycki

20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona płazów i gadów

W Polsce występuje 18 gatunków płazów i 9 gatunków gadów. Wszystkie one podlegają prawnej ochronie gatunkowej. Obecnie obserwuje się stopniowe zanikanie, zarówno tych najrzadszych, jak i dotychczas pospolitych płazów i gadów. Dzieje się tak niemal na całym terytorium Polski. Szczególnie drastyczna tendencja spadkowa zaznaczyła się w ostatnich dziesięcioleciach.

Główną przyczyną spadku liczebności płazów i gadów jest szeroko rozumiana degradacja środowiska naturalnego. W przypadku płazów mamy tu na myśli przede wszystkim: zanieczyszczanie i eutrofizację wód, obniżanie poziomu wód gruntowych, występowanie kwaśnych deszczy, a w aspekcie lokalnym: wzmożony ruch samochodowy, budowanie (niewyposażonych w przepusty podziemne) szlaków komunikacyjnych pozbawionych specjalnych przejść dla drobnych zwierząt, zasypywanie zbiorników wód stojących, rozlewisk, podmokłych łąk, dokonywanie nieprzemyślanych melioracji. Za główne przyczyny zanikania rodzimych gatunków gadów uważa się: przekształcanie miejsc ich występowania (terenów trawiastych, urwisk, nasłonecznionych dolin rzecznych, polan, muraw kserotermicznych), odwadnianie terenu, rozwój komunikacji, zanieczyszczanie środowiska spowodowane stosowaniem w rolnictwie, leśnictwie, ogrodnictwie, przemyśle itp., trujących związków chemicznych, umyślnie zabijanie, pozyskiwanie rzadkich gatunków do hodowli oraz introdukcję gatunków obcych, które konkurują z rodzimymi.

Na terenie Poleskiego Parku Narodowego stwierdzono występowanie 13 gatunków płazów i 7 gadów. W Parku występują żaby: trawna, moczarowa, jeziorkowa, śmieszka i wodna. Ponadto można tu spotkać kumaka nizinnego, rzekotkę drzewną oraz ropuchy: szarą i zieloną. Ze szczególnie rzadkich i ciekawych znajdziemy tu ropuchę paskówkę i liczną w Parku grzebiuszkę ziemną, zwaną huczkiem. Występują tu także dwa gatunki traszek: zwyczajna i rzadziej spotykana grzebieniasta.

Wśród gadów Parku na specjalną uwagę zasługuje żółw błotny, gatunek reliktowy w kraju i uznawany za najbardziej zagrożonego gada. Jego liczebność w Parku ocenia się na ok. 350-450 dorosłych osobników. Wśród węży występuje żmija zygzakowata, zaskroniec zwyczajny, a od niedawna spotykany jest też gniewosz plamisty. Do jaszczurek zaliczamy trzy gatunki: zwinkę, żyworódkę i beznogiego padalca.

Wśród działań podejmowanych przez Poleski Park Narodowy, zmierzających do ochrony naszej rodzimej herpetofauny, należy zaliczyć przede wszystkim, prowadzony od 1998 roku program czynnej ochrony żółwia błotnego. Nadrzędnym celem programu jest wzrost liczebności populacji tego gatunku na Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim. Zadanie to jest realizowane w oparciu o kilka działań. Wśród nich należy wymienić poprawę warunków siedliskowych, którą osiąga się poprzez koszenie łęgów i skarp rowów, pogłębianie sadzawek, profilowanie ich brzegów, kopanie nowych, podnoszenie poziomu wody (zastawki). Ważnym elementem są też wykupy gruntów istotnych dla populacji (łęgowiska). W celu zminimalizowania zagrożeń naturalnych, do których zaliczyć należy presję drapieżników, prowadzi się redukcję lisów i jenotów. Drapieżniki te niszczą gniazda w okresie kolejnych dni po złożeniu jaj przez żółwice oraz w trakcie wykluwania młodych. Oprócz nich groźne dla małych żółwi są też: dziki, borsuki, gawrony, kruki, czaple, duże ropuch i żaby, drapieżne ryby, a nawet owady (pływak żółtobrzech). Istotny wpływ na

ochronę żółwia błotnego ma też zwiększenie sukcesu rozrodczego, realizowane przez zabezpieczanie złóż, doinkubowanie jaj oraz hodowlę małych żółwi przez okres zimy. Za ważne w kwestii ochrony żółwia błotnego uznaje się także monitoring gatunku oraz działania edukacyjne, które mają podstawowe znaczenie dla zrozumienia konieczności ochrony rodzimych gatunków herpetofauny.

Propozycje zdjęć, map, rysunków lub grafik do zilustrowania Folderów

Folder proponujemy zilustrować:

1) Folder „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a działania edukacyjne”:

- zdjęcie ze ścieżki przyrodniczej, z imprezy edukacyjnej (rajdu pieszego lub rowerowego, „Zimy w Parku”), zdjęcie z ODM PPN w Załuczu Starym – 5 – 6 szt.

2) Folder „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona ptaków”

- zdjęcie z programu restytucji cietrzewia; zdjęcia z czynnej ochrony np. liczenie wodniczki; zdjęcie platformy i budki lęgowej, zdjęcie z torfowiska (siedlisko wodniczki) lub któregoś z gatunków ptaków objętych ochroną – 5 – 6 szt.

3) Folder „20 lat istnienia Poleskiego Parku Narodowego a ochrona płazów i gadów”

- zdjęcia z czynnej ochrony żółwia błotnego: zabezpieczone złożo, rozkopane złożo z młodymi i jajami, Ośrodek Ochrony Żółwia Błotnego; zdjęcie przetamowania, przy którym byłoby dużo wody; zdjęcie rozlewiska np. na Bubnowie. – 5 szt.

Łączna ilość zdjęć, map i rycin proponowana do folderu - **około 15 szt.**